

Pred 10 leti je umrl Tone Kralj

V ponedeljek, 9. t.m., je poteklo deset let, odkar je v Ljubljani po težki bolezni umrl slovenski slikar, grafik in kipar Tone Kralj, star 75 let. Slovenska javnost se ga je takrat spomnila kot enega pomembnejših soustvarjalcev naše umetnosti 20. stoletja, zlasti pa še kot enega pionirjev ekspresionizma, umetnostne smeri, ki je obvladovala predvsem obdobje od 1920 do 1930. Na Primorskem pa smo mu izrazili hvaležnost za velikansko delo, ki ga je opravil s poslikavo nad 40 cerkva, segajočih od Triglava na severu do istrskih vasi na jugu, v mnogih od teh pa je zlasti v času fašizma in med vojno poleg verske ideje izrazil tudi poudarjeno narodnoobrambno misel.

V zamejstvu se bodo 10-letnice Kraljeve smrti spomnili z važno kulturno manifestacijo. Goriška Zveza slovenske katoliške prosvete namreč za letošnjo jesen pripravlja večjo razstavo slikarjevih del v tamkajšnjem Avditoriju, ob tej priložnosti bodo natisnili tudi katalog. Trenutno je v teku popis Kraljevih slik, grafik in kipov na Goriškem in Tržaškem. Tone Kralj bo skupaj z bratom Francetom dobro zastopan tudi na razstavi slovenskega ekspresionizma, ki jo pripravljajo v ljubljanski Moderni galeriji, odprta pa bo konec letošnjega leta. Pred leti je na ljubljanski Filozofski fakulteti nastala diplomska naloga o Kraljevem umetniškem opusu, še vedno pa ta slovenski slikar sodi med tiste, ki niso bili prikazani in ovrednoteni v tiskani monografiji. Bralec, ki se natančneje zanima za tega umetnika, bo precej stvarnih podatkov z izčrpno bibliografijo našel v 8. snopiču Primorskega slovenskega biografskega leksikona (Gorica 1982). Njegova dela hranijo poleg sorodnikov številni zasebniki v Sloveniji in drugod, od ustanov naj omenimo le galerijo v Kostanjevici na Krki, kjer je na ogled tudi Kraljeva stalna zbirka, Goriški muzej v Novi Gorici in Moderno galerijo v Ljubljani.

Opisovalci in ocenjevalci Kraljevega cerkvenega stenskega slikarstva običajno opozarjajo na svojstveno vsebino s prikrito simboliko odpora proti fašizmu in vsakršnemu nasilju, kar je poleg verskega momenta stalnica mnogih njegovih del, v katerih pravzaprav občutimo globoko sočustvovanje s človekovim trpljenjem nasploh. In tako pridemo nazadnje do zamisli, da

M. V.

dalje na 2. strani ■

Deželna vlada zašla v krizo

Vse kaže, da je deželna vlada Furlanije - Julijske krajine zašla v globoko krizo. V dosedanem šeststrankarskem zavezništvu je močno zaškripalo, tako da resno grozi odstop predsednika Biasuttija in njegovega odbora. Večina deželnega vodstva socialdemokratske stranke, ki je vsekakor pomemben člen v sedanji vladni večini, se za nobeno ceno noče sprijazniti z dejstvom, da so s prestopom odbornika Vespasiana v vrste socialistične stranke ostali socialdemokrati brez lastnega predstavnika v deželni vladi. Pred dnevi so na ravni deželnih strankinih tajnikov sicer bili dosegli načelen sporazum, po katerem bi se socialdemokratska stranka zadovoljila s predsedstvom deželnega sveta, ki zdaj pripada socialistom, medtem ko v deželni vladi ne bi bilo nobenih sprememb, kar pomeni, da socialdemokrati ne bi imeli svojega predstavnika.

V strankinem deželnem vodstvu pa je prišlo do odločnega nasprotovanja temu predlogu, proti kateremu je ostro nastopil voditelj svetovalske skupine v deželnem svetu Gonano ter potrdil veljavnost stališča, po katerem ne more biti šeststrankarskega zavezništva brez prisotnosti socialdemokratov v deželni vladi. Iz tega izhaja, da je kriza neizogibna, saj je znano, da so-

cialisti — zlasti njihov pordenonski parlamentarec in bivši dolgoletni podpredsednik deželne vlade De Carli — nočejo popustiti in predvsem nočejo socialdemokratov v deželnem odboru. De Carli očitno računa na nadaljevanje procesa razkroja socialdemokratske stranke v deželi, čemur pa ne bi koristilo priznanje pomembnih mest v deželni upravi stranki, ki je po mnenju De Carlija v razsulu.

Opozicija v deželnem svetu, predvsem komunisti, skuša politično izkoristiti to vsekakor nenavadno stanje in naglaša, kako je pravilna in utemeljena njena zahteva, naj o celotni zadevi razpravlja deželni svet. Komunisti so bili že vložili resolucijo o nezaupnici Biasuttijevi vladi, češ da je s prestopom Vespasiana v socialistične vrste konec večine, katere izraz je sedanja deželna vlada. Resolucija pa je bila predvsem zaradi bližajočih se poletnih počitnic zavržena z večino glasov.

Počitniški premor očitno ni koristil celotni zadevi, saj se je spor celo zaostрил in si bo moral Biasutti po vsej verjetnosti priskrbeti novo večino, če se mu ne bo s svojim znanim čutom za pragmatizem posrečilo v zadnjem trenutku razvozlati sedanji voz.

Dogodek predstavlja žalitev in krivico

Prepovedana fotografska razstava o bombardiranjih Trsta leta 1944, ki naj bi jo priredili v galeriji občinske palače Costanzi v Trstu na pobudo mirovnega odbora od Svetega Jakoba, s Pončane in od Magdalena, je še vedno v središču pozornosti slovenske javnosti, saj dogodek predstavlja žalitev in krivico.

Prireditelji so 9. t.m. imeli tiskovno konferenco, na kateri so pojasnili potek dogodkov, pozneje pa so, ob uri, ki je bila napovedana za otvoritev, delili pred palačo Costanzi protestne letake proti stališču tržaškega župana Richettija, ki je odklonil uporabo dvorane, češ da so dvojezični napisi huda provokacija.

Župan Richetti pa vztraja pri tem stališču. To izhaja iz tiskovnega poročila, ki ga je izdal občinski odbornik Slovenske skupnosti dr. Aleš Lokar. Na ponedeljkovi (9. t.m.) seji občinskega odbora je takoj na začetku naslovil na župana Richettija vprašanje v zvezi z uporabo palače Costanzi za omenjeno razstavo in v zvezi z rabo slovensčine pri napisih na rastavi. V drugih okoliščinah je namreč uprava pokazala pozitiven odnos in podporo do pobud, ki naj

bi Trst spremenile v križišče mednarodnih odnosov in poglobile sodelovanje med narodi, predvsem med tu živječimi Italijani in Slovenci. Omenil je mednarodni zavod Združenega sveta v Devinu, razstavo o kraški arhitekturi na Pomorski postaji, sedanjo razstavo Trouver Trieste v Parizu, za katero je bil v pripravljalni odbor izvoljen tudi strokovnjak slovenske narodnosti, in druge. Odbornik Lokar je zato izrazil svoje globoko začudenje nad tem, kar se je pripetilo.

Župan je v imenu večine odbora odvrnil, da ne misli spremeniti svojega stališča, ki da ne izhaja iz kakih nacionalističnih razlogov, saj bi ne imel nič proti temu, da bi bili napisi dvojezični, če bi razstava imela za predmet problematiko slovenske narodnostne skupnosti ali vprašanja obmejnega sodelovanja s Socialistično republiko Slovenijo, kakor jih ni imel v preteklosti, ampak da ima pri tej iniciativi pomisleke o vsesplošni uporabi palače Costanzi za zasebna združenja in organizacije. Kot izhaja iz tiskovnega poročila, sta

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. septembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Rdeča kapica«, RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 15.00 Na počitnice; 16.00 V svetu valčka; 16.45 Beležka; 17.00 Šport; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Fabianijevi iz Kobdilja: (12) »O Terezini«; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu svetu« (Tone Seliškar - Jožko Lukeš); 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.15 Melodični orkestri; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Četrtekova srečanja; 14.40 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Nacionalno vprašanje v zadnjih desetletjih cesarsko-kraljevega Trsta; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TORK, 17. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila 8.10 Šivala je deklica zvezdo, oj, zvezdo rdečo ko kri ...; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu sveta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v cerkvi sv. Jožefa v Ricmanjih; 10.55 Melodični orkestri; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ribe našega morja; 14.30 Mladi mladim; 16.00 Mit in slovenska ljudska pesem; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Miroslav Košuta: »Mreža in zvezde«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Izbor iz Povejmo v živo; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu sveta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v občinskem gledališču v Trzinu; 11.35 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Fabianijevi iz Kobdilja: (12) »O Terezini«; 14.30 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Beležke za zgodovino otroštva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Camille Saint-Saëns: Samson in Dalila; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 19. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Potovanje po Veliki Britaniji; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu sveta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenske popevke; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Naša vina; 16.00 Beležke za zgodovino otroštva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Dalila; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 20. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Za ta letni čas; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu sveta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Violinist Črtomir Šiškovič, pianist Janko Šetinc; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Ženski zbor »Slovenijales« iz Idrije in mešani zbor »Tomos« iz Kopra; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Potovanje po Veliki Britaniji; 15.00 V svetu filma; 16.00 Podoba matere v sodobni slovenski prozi; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. septembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Jadra na robu sveta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani; 11.35 Beležka; 12.00 Na počitnice; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Za ta letni čas; 14.40 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Ena bolha me grize; 17.00 Kratka poročila; 18.00 Janez Povše: »Za plačilo ti prinašam slovo«, ljubzenska kriminalka; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Pred 10 leti je umrl Tone Kralj

■ nadaljevanje s 1. strani

bi bila npr. zelo zanimiva uresničitev vsebinsko opredeljene razstave s poudarkom na motivu trpljenja.

Ko v današnjem trenutku že lahko z določene kritične razdalje gledamo na stvarjalnost Toneta Kralja, lahko samo obžalujemo, da pri svojih stenjskih poslikavah ni uporabljal fresko tehnike, ki bi omogočila lažje ohranjanje njegovih umetnin, saj se ponekod že srečujemo s težkimi konservatorskimi problemi rešitve in obnove, npr. v Avberju. Upoštevač stroga načela spomeniškega varstva se morda zdijo nekotliko sporne nekatere Kraljeve notranje preureditve cerkvenih notranjščin, kljub temu pa lahko trdimo, da je v nekaterih stenjskih poslikavah dosegel razvojno pomembno raven, ki jo zgodovina slovenskega sli-

karstva mora upoštevati (Prem, Avber, Tomaj, Volče, Katinara, Pevma).

Vprašanje, ki ga bo pri Tonetu Kralju potrebno še razrešiti, pa je ovrednotenje njegove arhitekturne ustvarjalnosti. Znano je, da je to stroko nekaj časa študiral v Benetkah, ponekod je temeljito preuredil notranjščine cerkva, pri cerkvi na Mengorah, razrušeni v prvi svetovni vojni, pa se zdi, da gre za njegovo dokaj samostojno in celovito oblikovanje notranjščine z značilnimi slikarskimi in arhitekturnimi elementi. Več stavbnih zamisli pa je pri njem ostalo le na papirju, saj niso bile uresničene.

Ob 10-letnici Kraljeve smrti se nam je zdelo primerno, da poleg že znanih dejstev opozorimo še na tisto, s čimer naj bi se v bodočnosti ukvarjale nadaljnje raziskave njegovega življenja in dela.

TINJE: kraj dialoga in srečanja

S tiskovno konferenco in odprtjem stalne razstave slovenskih jezikovnih in zgodovinskih spomenikov so se v petek, 6. t.m., v Katoliškem domu prosvete v Tinjah na Koroškem spomnili dveh jubilejev, obenem pa so opozorili javnost na program v delovnem letu 1985-86. Ta pomembna izobraževalna ustanova se je pred 25 leti preselila iz proštije v novo stavbo, v kateri se je razmahnila bogata dejavnost, saj je skoro vsak dan kaka pobuda ne le verskega, temveč tudi kulturnega, poklicnega in drugačnega značaja, tako za Slovence kot za nemško govoreče goste ali pa za zunanje skupine, ki gostujejo v domu.

Velike zasluge za dom prosvete, ki je last Združenja koroških slovenskih duhovnikov »Sodalitas«, so imeli dr. Alojzij Ku-

har, prelat dr. Rudolf Blüml in takratni škof dr. Jožef Köstner. Pred petimi leti so po potrebah slovenskega izobraževalnega dela močno povečali in preuredili celotno zgradbo. Rektor doma v Tinjah Jože Kopeinig je v biltnu »Dialog«, ki nekajkrat na leto opozarja na pobude v Domu prosvete, zapisal, da želi biti Dom s svojim programom tudi v prihodnje eden izmed dejavnikov pristne, stvarne in krščanske omike med koroškim ljudstvom.

—o—

ZMAGA SREDINSKE KOALICIJE NA NORVEŠKEM

Parlamentarne volitve na Norveškem so potrdile zmago dosedanje sredinske koalicije, v kateri so konservativci, krščanski demokrati in centristi. Če ne bo kakih presenečenj, bo imela koalicija ministrskega predsednika Willocha 78 mest v parlamentu, ki jih šteje 157. Levičarska opozicija naj bi imela 77 mest, ki so jih v ogromni večini dosegli laburisti, nekaj pa socialisti, skrajna desnica pa dve mesti.

Razlika med vladno koalicijo in opozicijo je torej minimalna. Voditeljica laburistov je priznala poraz, izrazila pa je zadovoljstvo nad izrednim porastom laburističnih glasov. Ministrski predsednik Willoch pa je izrazil upanje, da bo mogoče v parlamentu doseči široko soglasje o varnostnih vprašanjih.

DVIGNILA SE JE VREDNOST DINARJA

Dinar se je konec tedna v Trstu dvignil na okrog 6 lir, medtem ko je nekaj dni prej padel na zgodovinski minimum štirih lir.

Vzrok je treba iskati v novih posojilih, katera je dobila Jugoslavija. Zahodne banke so na seji v New Yorku podaljšale Jugoslaviji njene dolgove v znesku treh milijard in pol dolarjev v obdobju 1985-1988. Zahodna Nemčija pa je odložila Jugoslaviji do 15. maja prihodnjega leta plačilo dolga za 300 milijonov mark.

Dogodek predstavlja žalitev in krivico

■ nadaljevanje s 1. strani

podobna stališča izrazila tudi odbornika Trauner in Seri.

V odgovoru je profesor Lokar označil ta izvajanja kot neprepričljiva, ker bi moral pač biti uporaba jezika stvar posamezne organizacije, v katero se uprava ne bi smela vtikati. Zaključil je, da bo moral zadevo prenesti v forume svoje stranke, Slovenske skupnosti, ki bo o stvari nadalje razpravljala in odločala.

V nadaljevanju se je župan tudi poročal o sestanku, ki ga je imel s predstavniki

prebivalstva Padrič v zvezi z razširitvijo področja za znanstvene raziskave, ter podčrtal nujnost, da bo uprava v nadalje posebno občutljiva za probleme domačega prebivalstva spričo pripravljenosti, ki jo je pokazalo do omenjene razširitve. Odbornik Lokar je takoj prikazal dve stari zahtevi vzhodnokraškega prebivalstva, ki ju je občina doslej premalo upoštevala. Gre za gradnjo multifunkcionalnega športnega objekta in razvoj naravnega zaščitnega gozdnega rezervata. Odbor je izjavil, da bo obe vprašanji vzel pozitivno v pretres in ju skušal čim prej rešiti.

Bazovica: prvi signal upora proti nasilju

Pred spomenikom na bazovski gmajni se je v nedeljo, 8. t.m., velika množica ponovno spomnila štirih junakov, ki so pred 55 leti padli pod streli fašističnega tirana: Ferdo Bidovec, Franjo Marušič, Zvonimir Miloš in Lojze Valenčič ostajajo nepozabljeni kot prvi signal upora proti nasilju v času, ko se na obzorju še ni svetlikalo pravič in je bila svoboda oddaljena utopija; nepozabljeni pa tudi zato, ker je rod, ki so mu štirje junaki pripadali, še vedno v boju za svoje pravice, pri tem boju pa črpa svoje energije tudi iz svetlih zgledov iz preteklosti.

Te osnovne misli so povezovale udeležence nedeljske spominske svečanosti, ki se je začela s polaganjem vencev pred spomenik, ki so mu bili za častno stražo slovenski zamejski skavti in taborniki. Pred mikrofonom so se nato zvrstili trije govorniki.

V imenu odbora za proslavo bazoviških žrtev je spregovoril Dušan Kalc. Poudaril je predvsem misel, da ne smemo pozabiti nauka iz preteklosti, saj boj še ni končan kljub porazu, ki so ga na bojnih poljanah druge svetovne vojne doživeli nasilniki. Govornik je spomnil na krize in zaskrbljujoče sence, ki obstajajo na teh tleh, pa tudi po Italiji so še navzoče, po ostali Evropi in še marsikje po svetu. Spomnil je na odgovorne kroge pri nas, ki zavlačujejo pot do pravičnih rešitev manjšinskega vprašanja z izgovori, neprijaznimi rezervami ali celo z očitno negativnimi ukrepi in stališči. Toda »mi smo tu in ne dopustimo«, je ob koncu dejal Dušan Kalc, ki je pozval na pošten boj s poštenimi cilji.

V imenu vsedravnega združenja bivših političnih preganjencev je zatem spregovoril Giorgio Rossetti. Najprej se je poklonil spominu slovenskih sinov te zemlje, ki so predstavljali zametek boja proti nacifašizmu, boja, ki se je kasneje razrasel v splošen svobodoljubni boj, ko so se nasilniški režimi zapletli v vojno in bili v njej tudi poraženi. Rossetti je potem govoril o antifašizmu kot stalni vrednoti, saj so kli-

ce podobnega zla, kot je bil nacifašizem, še vedno prisotne pri nas in v svetu, o čemer pričajo skrajnodesničarske teroristične skupine v Italiji in po Evropi, proti nasilju pa je treba voditi boj tudi po mnogih predelih ostalega sveta. Ob sklepu je govornik poudaril potrebo, da večina pozna in spoštuje jezik in kulturo manjšine, kar se v Trstu pogosto ne dogaja.

V imenu Slovenske skupnosti je kot tretji govornik nastopil Aleksander Mužina. Njegova osnovna misel je bila, da se je treba postaviti po robu vsem, ki ovirajo nemoten razvoj in pravice slovenske narodnostne skupnosti, ta skupnost pa bi morala biti enotna in tesno povezana z ideali, ki bi lahko ustvarjali pravično in bratsko sožitje med vsemi ljudmi in vsemi narodi. Zlasti pa je govornik poudaril, da morajo biti Slovenci zvesti svojemu narodu. Na samem začetku govora se je Aleksander Mužina spomnil uglednih mož z Opčin, ki so izgubili življenje med strahotno prometno nesrečo. S tem je ustvaril toplo človeško zavest bližine v trenutku nesreče in smrti, tako pa je spomin na bazoviške žrtve nehot postal neposreden, kot da nas od strelcev na bazovski gmajni ne loči že 55 let. Spominsko proslavo na bazovski gmajni je vodil in povezoval Boris Grgič.

KAJ SE DOGAJA V NEMČIJI?

»Nemci se ne bodo nikoli sprijaznili z razdelitvijo domovine«, je izjavil te dni podtajnik v zahodnonemškem ministrstvu za odnose z Vzhodno Nemčijo Hennig. Na zborovanju beguncev iz tistih predelov, od koder je bil po zadnji vojni na podlagi sklepa zaveznikov izgnan nemški živelj, je še poudaril, da je ponovna nemška združitev vedno odprto vprašanje. S to nemško željo bi morali računati tuji državniki, ko razmišljajo o prihodnosti Evrope, je še dodal.

V Vzhodni Nemčiji so polemično zabeležili, da so se v preteklih dneh zbrali nemški begunci v kakih 200 krajih Zahodne Nemčije na svojem praznovanju »dneva domovine«, da bi revanšistično zahtevali spremembo evropskih mej.

Glede prihodnosti Nemčije so se razvnele polemike tudi v sami Zahodni Nemčiji po objavi dokumenta socialnodemokratske stranke, ki je bil le za notranjo uporabo in ki zadeva vojaške zadeve. V predlogu so zahteve po umiku ameriških in sovjetskih čet iz srednje Evrope, po spremembi zahodnonemške vojske v teritorialno obrambo po švicarskem vzoru in po skrčenju obveznega vojaškega roka. Medtem ko socialni demokrati zdaj trdijo, da je bil dokument le eden izmed predlogov za notranjo strankarsko razpravo o vojaških vprašanjih, je glasnik vladne koalicije obtožil opozicijo, da izdaja državno varnost.

Literatura - člen v procesu samozavedanja

Na gradu Štatenberg je bilo od četrтка, 5. do sobote, 7. t.m., tradicionalno, letos že 22. srečanje slovenskih književnikov, ki ga je priredilo Društvo slovenskih pisateljev. Tema letošnjega srečanja je bila dokaj obvezujoča, saj se je glasila: »Narodova zgodovina in literatura — samozavedanje in samozavest«. Srečanja se je udeležilo nad 60 literarnih ustvarjalcev in nekateri gostje iz drugih jugoslovanskih republik. Letos so bili povabljeni na srečanje vsi društveni člani, ki živijo v Italiji in Avstriji. Vabilu pa so se odzvali Boris Pahor, Filibert Benedetič, Aleksij Pregarc in Marij Čuk s Tržaškega ter Andrej Kokot in Maja Haderlap iz avstrijske Koroške.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič je na otvoritveni svečanosti z izbranimi besedami počastil spomin pesnika Valentina Polanška in pisateljice Mire Mihelič, ki sta umrla pred nekaj dnevi. Z referati in koreferati je sodeloval nad 30 literarnih ustvarjalcev. Iz našega zamejstva so posegli v razpravo Aleksij Pregarc, Filibert Benedetič in Boris Pahor. Pregarc je najprej kritično ocenil trenutno stanje na področju kulture v zamejstvu, poudaril, da je »kultura edina dolgoročna naložba za slovenski doslej utopični kulturni prostor« in na koncu naglasil, da bi morali v Trstu ustanoviti središče za posredovanje vrednot slovenske kulture italijanskemu svetu. Filibert Benedetič se je v svojem nastopu dotaknil nekaterih aktualnih problemov s področja kulture v celotnem slovenskem prostoru, nato pa ob-

ravnal nekatere specifične probleme v zamejstvu, pri čemer je potrdil veljavnost enotnega slovenskega kulturnega prostora. Boris Pahor je v svojih izvajanjih predvsem ugotovil, da so bila v središču pozornosti letošnjega srečanja vprašanja, ki so mu že leta posebej pri srcu. Gre v prvi vrsti za slovensko nacionalno vprašanje, ki se je doslej po njegovem obravnavalo ideološko, medtem ko bi se morali vedno zavedati, da ima narodnost prednost pred ideologijo.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič nam je ob sklepu zasedanja dejal, da se je na letošnjem srečanju na Štatenbergu, kljub obvezujoči temi, govorilo o »najrazličnejših pisateljskih, zgodovinskih in družbenih problemih.« Srečanje je »znak povečane nacionalne zavednosti, kar ni nacionalizem.« »Z odpiranjem nekaterih tem iz bližnje preteklosti literatura — je še dejal Partljič — prehitava zgodovino, ki je bila preveč v službi ideologije. Literatura hoče biti člen v procesu samozavedanja in ne samo osamljen dogodek.« Partljič je na koncu ugotovil, da je bilo letošnje srečanje na Štatenbergu dokaz, da se slovenski pisatelji znajo tudi o kočljivih temah pogovarjati kulturno.

—o—

V gledališču France Prešeren v Boljuncu se danes (četrtek, 12. septembra) začnejo Kmetijski dnevi, ki jih prirejajo vse občine na Tržaškem in tržaška pokrajina ter potekajo pod pokroviteljstvom deželne uprave.

Stanje v Afganistanu

Voditelji afganistanskih partizanov so v nedeljo, 8. t.m., odločno zavrnilo obtožbe, češ da so v sredo sestrelili potniško letalo, ki je imelo na krovu 52 ljudi in ki so med nesrečo vsi izgubili življenje. Afganistanski borci za svobodo naglašajo, da bi nikoli ne streljali proti letalu z nedolžnimi civilisti; to bi storili le, če bi vedeli, da so na krovu potniškega letala sovjetski vojaki, kar se neredko dogaja v zasedenem Afganistanu.

Hkrati je vodstvo partizanov sporočilo, da je na začetku meseca izvedlo zmagovito ofenzivo proti sovjetskim silam in vojski podrejenega režima v Kabulu. Sovjeti in kolaboracionisti so najprej uspešno napadli nekaj partizanskih postojank, potem pa se je začel protinapad, ki je gnal sovražnika skoraj do meje s Pakistanom. Pri tem so uporniki sestrelili štiri helikopterje in uničili na desetine tankov in drugih oklopnih vozil. Padlo je tudi veliko sovražnikov.

Tragična smrt štirih Opencev

Nedeljsko jutro je slovensko javnost na Tržaškem pretresla vest o strahotni prometni nesreči, ki se je v soboto zvečer pripetila na cesti med Opčinami in Prosekom. Bila je nesreča, ki je zahtevala življenje štirih znanih Opencev. Žrtve nesreče so postali Rudi Vremec, Ivan Sosič, Vincenc Milič in Franc Dolenc. Peti potnik, njihov prijatelj Valter Valič, pa leži na ortopedskem oddelku tržaške bolnišnice. Doslej še niso povsem pojasnjeni vzroki, zaradi katerih je prišlo do trčenja med avtom, ki ga je vozil Rudi Vremec, in avtom lancia fulvia, v kateri so bili trije mladi Dolinčani: Boris Slavec, Elvis Hacin in Alan Švara. Slednji so bili laže ranjeni.

Nima smisla ugotavljati, kdo je bil kriv nesreče. Dinamika namreč še ni povsem pojasnjena. Očitno je le, da je openski avto na križišču pokrajinske ceste Opčine-Prosek nameraval zaviti proti Opčinam, ko

je z nasprotne strani pridrvela dolinska trojica, tako da je bilo trčenje neizogibno.

Tragično je pri tem ugotavljati, da so Opčine na ta način izgubile štiri znane, aktivne in zavedne Slovence, ki so veliko pomenili v vasi. Bili so to prijatelji, ki so bili vse svoje življenje soudeleženi pri vsaki vaški pobudi in dejavnosti. Radi so tudi obiskovali druge prireditve in večkrat jih je človek videl na proslavah, svečanostih, kulturnih prireditvah, a tudi veselicah in vaških praznikih. Rudi Vremec je bil tudi prvi predsednik openskega društva Tabor in zdaj član nadzornega odbora. Vsi štirje pa so bili člani kluba »Kuk«, ki mu je bil pobudnik znani slikar dr. Robert Hlavaty.

Ob njihovi smrti se človek tudi zamisli ob čudnem naključju, da so bili pri tej nesreči soudeleženi sami Slovenci, kar je še bolj žalostno, saj smo ob njej na ta način vsi prizadeti.

Lovski praznik v Zgoniku

Društvo slovenskih lovcev »Doberdob« je tudi letos priredilo svoj vsakoletni praznik. Tokrat je bil v Zgoniku, kjer so obiskovalci imeli res nekaj priložnosti, da doživijo bogato in zanimivo prireditev, ki se je močno razlikovala od drugih podobnih pobud naših društev.

Tako so slovenski lovci pripravili razstavo številnih primerkov nagačenih živali. Ljudje in še posebno otroci so imeli veselje pri občudovanju medveda, merjasca, divje mačke, kun in raznih ptičev, ki so jih razstavili. Zelo poučen je bil tudi ogled razstave srnjakovih trofej. Razstava je imela namreč tudi namen, da gledalce opozori na pravilni in nepravilni odstrel te divjadi. Slovenski lovci so hoteli namreč opozoriti na dejstvo, da je smotrno urejen lov lahko tudi dragocena ekološka dejavnost, kar pa velikokrat pozabljamo. Nesmotni odstrel in pravo preganjanje številne divjadi, npr. roparjev, namreč ne kaže posebno pozitivne slike o lovcih.

Ob tej prireditvi so organizatorji poskrbeli tudi za likovno razstavo, pri kateri sta sodelovala Marta Werk in Klavdij Klarič. V nedeljo zjutraj so se lovci lahko poskusili tudi v balinarskem turnirju, na katerem se je še posebej izkazala lovska družina iz Divače. Domači lovci pa so dosegli častno drugo mesto.

Med popoldanskim sporedom je prisotne presenetil novoustanovljeni pevski zbor

zamejskih lovcev. Pod vodstvom Janka Simonete so zapeli štiri pesmi, in sicer »Pozdrav lovcev«, narodno Jager pa jaga, V gozdu in Danevovo »Jager«.

—o—

37. MARIJANSKI SHOD NA OPČINAH

Na Opčinah je bil v nedeljo, 8. t.m., 37. marijanski shod, ki je privabil veliko slovenskih vernikov od blizu in daleč. Lepi svečanosti pa se je pridružila senca žalosti, ki visi nad vasjo po sobotni strahoviti prometni nesreči, med katero so izgubili življenje štirje ugledni in priljubljeni domači možje. Žrtve se je na samem začetku maše spomnil domači župnik Viljem Žerjal, ki je pozval vse navzoče, naj se v molitvi spomnijo rajnih in njihovih žalujočih svojcev.

Pred mašo je šla skozi vas procesija s kipom fatimske Matere božje; za živ špallir so poskrbeli slovenski skavti in skavtinja. Celotni obred je vodil koprski škof msgr. Metod Pirih, ki je med pridigo poudaril skrb za poživitev duhovnih poklicev med Slovenci. V klenu govornice je govornik povezal trajne vrednote krščanstva, kulture in slovenske zavesti. Med množico na openskem verskem srečanju je bilo tudi več narodnih noš, zadonelo pa je tudi ljudsko petje, ki se je pridružilo petju domačega cerkvenega zbora.

Praznik solate na Kolonkovcu

Praznik solate na Kolonkovcu je postal že prava, ustaljena, lepa navada te slovenske predmestne četrti in njenih ljudi, ki se vztrajno upirajo raznarodovanju, razlastitvam in gradbenim špekulacijam, ki skrbijo za združevanje in ohranjanje slovenskih navad. Prosvetno društvo Kolonkovec je tudi letos, tokrat sedmič, priredilo Praznik solate, ki je ponovno doživel lep uspeh. Veliko zabave in smeha je bilo že v soboto, 7. t.m., ko so se na Stoparjevi njivi poskusili tekmovalci v sajenju solate. V mo-

ški kategoriji je zmagal Marčelo Čok, pri ženskah se je najbolje odrezala Katja Stopar, med mladimi pa je zmagal Michele, fant, ki sicer ni po rodu iz Kolonkovca. V nedeljo pa so si številni gostje lahko ogledali razstavo solatnih glav, ki so jih pridelali vrtnarji iz Kolonkovca.

Praznik pa je poleg teh dejavnosti bil tudi priložnost za družabnost in srečanje med prijatelji. Odborniki so poskrbeli, da je vse steklo v najlepšem redu, za dobro glasbo pa je skrbel ansambel Pomlad.

Pisma uredništvu:

Spoštovano uredništvo!

Pri okrogli mizi, ki se je odvijala v nedeljo, 1. septembra v domu Mangart v Zabnicah v okviru III. Tabora narodnosti, je predstavnik Mladinskega odbora SKGZ izjavil, da »... bi bilo za Slovence v Italiji bolje, če bi se v bodoče vsi vključili v italijanske stranke, ki so nam naklonjene«.

Člani Mladinske sekcije Slovenske skupnosti, prisotni pri tej okrogli mizi, smo to trditev odločno zavrnilo, ker menimo, da je to že pravi defetizem. Začudili so se je tudi predstavniki Zveze Socialistične Mladine Slovenije.

Prijateljem pri Mladinskem odboru SKGZ želimo povedati naslednje:

1. Vključevanje v italijanske stranke, ki so nam »naklonjene« (najbrž je predstavnik MO SK GZ mislil na PCI in PSI), je po našem mnenju pogubno za slovensko manjšino v Italiji. Slovenska manjšina bi se tako odpovedala edinemu samostojnemu političnemu predstavništvu in doslednemu zagovorniku njenih pravic — Slovenski skupnosti.

2. Vključevanje v italijanske stranke in ohranjanje le svojih kulturnih, gospodarskih ali športnih organizacij bi pomenilo, da bi postali narod brez politike, ki izgubi svojo identiteto in postane navadna folklor. Menimo, da smo Slovenci v Italiji dovolj številni, samozavestni in sposobni — še bolj po zmagi nad nacifašizmom —, da aktivno sodelujemo pri oblikovanju svoje usode kot samostojni politični subjekt.

3. Prepričani smo namreč, da Slovenci, ki so vključeni v italijanske stranke, odigravajo v teh povsem podrejeno vlogo; njihov glas je preveč šibak na vsedrjavni ravni in večkrat niti na lokalni nima tiste odločilne vloge, ki bi bila potrebna pri reševanju problemov naše narodnostne skupnosti. Naše prepričanje potrjujejo številni primeri, ki segajo od prepovedi tajnika PSI Craxija, da bi slovenski socialisti spregovorili v svojem jeziku na zborovanju na trgu Unità pred leti, do dejstva, da na zadnjih občinskih volitvah v Gorici ni bil izvoljen noben Slovenec na listi PCI. Vlada, ki ji predseduje socialist Craxi, ni še rešila problema naše globalne zaščite. Dejstva nam torej kažejo, kam bi po tej poti prišli.

4. Razmere pri drugih manjšinah v Italiji (n. pr. nemške na Južnem Tirolskem) in izkušnje naših dosedanjih enotnih nastopov nam dokazujejo, da bi bil prav enoten politični nastop vse manjšine najbolj učinkovit in uspešen v obliki enotne, le na narodnostnih temeljih zasnovane politične stranke, v kateri bi se prepoznavali vsi zamejski Slovenci. Le na ta način bi lahko izvolili številne samostojne slovenske politične predstavnike v upravno-politična telesa, kjer se pravzaprav kroji usoda naše manjšine in se omogoča ali preprečuje njen razvoj.

5. Čudimo se, da lahko pridejo na dan take izjave predstavnika organizacije, ki se ima za nadstrankarsko in to v trenutku ko smo Slovenci vendarle spoznali pomembnost enotnega političnega nastopanja.

DEŽELNI ODBOR
MLADINSKE SEKCIJE
SLOVENSKE SKUPNOSTI

Gorica - Trst, 6. septembra 1985

—o—

V prostorih Tržaške knjigarne so v torek zvečer predstavili Galebov šolski dnevnik 1985/86. O pobudi je spregovoril urednik revije Galeb Lojze Abram, ki se je med drugim zahvalil slovenskim denarnim zavodom v zamejstvu, da so omogočili izdajo šolskega dnevnika.

ZDA IN JUŽNA AFRIKA

Ameriški predsednik Reagan je s sprejetjem nekaterih gospodarskih sankcij proti Južni Afriki dosegel zastavljeni cilj. Senat je v Washingtonu odložil za nekaj mesecev razpravo o sankcijah, ki jih je bila že odobrila predstavniška zbornica in ki so bile precej hujše od Reaganovih. Opozicija demokratov je po senatorju Kennedyju izjavila, da so ukrepi nezadostni in da jih bo treba v prihodnjem obdobju zaostriti.

Ameriški predsednik Reagan ne verjame v učinkovitost sankcij za spremembo južnoafriškega režima. Moral pa jih je sprejeti pod pritiskom javnega mnenja, ki je tudi v Združenih državah ogorčeno zaradi nasilja in diskriminacij v Južni Afriki. Zaenkrat so Amerikanci sprejeli prepoved prodaje računalnikov vladnim ustanovam v Pretoriji, ki izvajajo rasno razlikovanje, zamrzili so nova posojila in prepovedali prodajo jedrske tehnologije. Reaganova uprava naj bi povečala prispevke za izobraževanje južnoafriških črncev.

POMIRITEV ZA CENO NEODVISNE DRŽAVE

Palestinski voditelj Arafat ponuja Izraelu pomiritev, v zameno pa zahteva ozemlje za neodvisno palestinsko državo. Predlog je bil izrečen 8. t.m., ko je Arafat naslovil poslanico na arabsko-ameriške odbore, ki so zasedali v Washingtonu. Predlog palestinskega voditelja ne vsebuje drugih podrobnosti, vsaj do zdaj to še ni znano. Arafat je dodal le, kako upa, da bo njegov predlog naletel na pozitiven odmev v svetovni javnosti, posebej pa še v krogih ameriške vlade.

Arafatova pobuda prihaja v času, ko se je začelo nekaj premikati v doslej dramatično negibnem položaju na Bližnjem vzhodu. Palestinci so se skupno z Jordanci dogovorili za akcijo, katere cilj je dogovarjanje z Izraelci, in to s posredovanjem Združenih držav. Izrael zamisli ni odklonil, ne mara pa ničesar slišati o tem, da bi bili v palestinsko-jordanski delegaciji tudi predstavniki Arafatove Osvobodilne fronte, ki jo imajo v Jeruzalemu za teroristično. Tudi v Washingtonu so zelo kritični do tega problema: Amerikanci stalno ponavljajo, da bi morala Arafatova organizacija najprej načelno priznati Izraelu pravico do obstoja, in to na osnovi zadevnih resolucij Združenih narodov. Najnovejša Arafatova ponudba — priznanje v zameno za ozemlje — je nova poteza v tej zamotani politični igri. Odgovora nanjo zaenkrat še ni.

A. Scarano potrjen za župana v Gorici

V Gorici se je na začetku tega tedna rešilo vprašanje, kdo bo novi župan. Po večurni razpravi je prišlo do ponovne izvolitve na župansko mesto dr. Antonia Scarana, ki je dobil glasove svetovalcev petih strank koalicije, ki je upravljala goriško občino tudi v prejšnji mandatni dobi. To so torej Krščanska demokracija, socialistična stranka, socialdemokratska stranka, republikanska stranka in Slovenska skupnost.

Če je šele v teh dneh prišlo do izvolitve goriškega župana, pomeni, da tudi v tej občini ni bilo lahko sestaviti ustrezne koalicije. Šele v ponedeljek zvečer pred občinsko sejo, na kateri so izvolili župana, so se namreč stranke sporazumele in je prišlo do podpisa dokončnega sporazuma.

Dolga razprava med sejo je omogočila predstavnikom večinskih strank obrazložiti svoja stališča, zaradi katerih je prišlo do zavlačevanj in poskusov drugačnih rešitev sestave koalicije, ki naj bi upravljala občino v Gorici.

Seveda so to dejstvo obsodili predstavniki strank, ki so v opoziciji. Za opozicijo so se v zadnjem trenutku odločili tudi liberalci.

Na jesen se je torej rešilo tudi to vprašanje, ki je vzbudilo pri politikih na Goriškem precej hude krvi in skrbi, saj do konca ni bilo jasno, kako bo sestavljena nova koalicija na goriški občini. Za Slovensko skupnost je bil v novi odbor izvoljen dr. Andrej Bratuž.

—o—

PASTORALNO SREČANJE V OGLEJU

V soboto, 14. septembra, bo v Ogleju skupno zasedanje škofijskih pastoralnih svetov iz Trsta, Gorice, Vidma in Pordenona. Te škofije obsegajo skoraj celoto deželne ozemlje Furlanije - Julijske krajine, saj le štiri občine spadajo pod bellunsko oziroma vittoriovenetsko škofijo. Šlo bo torej za pravi deželni pastoralni posvet. Zamisel se je rodila po julijskem srečanju, ki je bilo ravno tako v Ogleju.

Goriški nadškof Bommarco je medtem naslovil na vernike pismo, v katerem razlaga vsebino prihodnjega pastoralnega leta, ki bo posvečeno občestvu, ki naj gradi Cerkev.

VESTI IZ SLOVENIJE

Kot poroča slovenski verski list Družina, je v starodavni cerkvi Marijinega vnebovzvetja na blejskem otoku po skoraj 40 letih bilo obnovljeno tradicionalno »žegnanje«. Kmalu po vojni so se v območju cerkve pričela arheološka izkopavanja, obhajanje verskih obredov pa je bilo prepovedano. V prejšnjem desetletju se je končala dolgotrajna obnova cerkve in poslopij ob njej, ki jo je vodil pok. slovenski arhitekt Tone Bitenc, ki je jasno izrazil željo, da bi na blejskem otoku spet omogočili maševanje in da je to tudi predvidel pri restavratskih načrtih.

Obnovitev blejskega »žegnanja« na letošnji Veliki šmaren je sad dolgotrajnih razgovorov med državnimi in cerkvenimi oblastmi, v katerih sta sodelovala tudi ljubljanski nadškof in komisija SR Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi. Sodeč po člankih v več slovenskih časopisih je bilo vzdušje na otoku med mašo in po njej prijetno, bogoslužje so vodili radovljiški dekan Martin Erklavec, blejski župnik dr. Nace Potočnik in jeseniški župnik Zdravko

Hajnrihar. Izkazala se je tudi otoška gostilna, ki je poskrbela za vse prisotne romarje, in to z zmernimi cenami. Naslednji verski shod na blejskem otoku je bil na Mali šmaren 8. septembra.

Tednik Družina tudi poroča, da je papež Janez Pavel II. imenoval za tajne komornike (monsignore) glavnega urednika Družine dr. Draga Klemenčiča, glavnega in

dalje na 8. strani ■

—o—

OB 75-LETNICI LJUBKE ŠORLI VEČER NJENE POEZIJE

Knjižnica Cirila Kosmača v Tolminu je v petek, 23. avgusta, posvetila večer goriški pesnici Ljubki Šorli, ki je v teh dneh praznovala svojo 75-letnico. Večer je nosil naslov »Rumeni ko zlato so zdaj kostanji« — pesmi o rodnem Tolminu in je tudi pomenil otvoritev nove sezone tega kulturnega središča v Tolminu.

Večer je privabil v prostore galerije-knjižnice res veliko domačinov, ki so na ta način počastili svojo rojakinjo, pesnico, ki gotovo pomeni eno vidnejših slovenskih pesnic.

Uvodoma je tolminski ženski zbor zapel nekaj pesmi na besedilo Ljubke Šorli; sledile so recitacije nekaj pesmi, ki jih je pesnica posvetila Tolminu. Prisotne je pozdravila ravnateljica knjižnice Marta Fili, obenem pa se je tudi zahvalila vsem, ki so sodelovali pri bibliofilski izdaji pesniške zbirke, ki nosi naslov prav po omenjenem verzu »Rumeni kot zlato so zdaj kostanji«.

Na večeru, ki je zelo dobro uspel, je knjižničar Marjan Breclj iz Nove Gorice spregovoril o pesniškem delu, motiviki in izraznih načinih pesnice Ljubke Šorli. Z zbranimi besedami je tako predstavil lik pesnice, ki zaradi svojega dela zasluži vso našo pozornost.

5. mladinski raziskovalni tabor

Izteka se že 5. mladinski raziskovalni tabor med Slovenci v Italiji. Tokrat je potekal od 1. do 11. septembra 1985 na področju občine Sovodnje ob Soči v pokrajini Gorica. Prvič smo se zbrali leta 1981 v Barkovljah pri Trstu, leta 1982 v občini Doberdob na Goriškem, leta 1983 v Špetru v Benečiji, lani pa v občini Dolina pri Trstu. Pobuda je tudi letos potrdila veljavnost osnovne zamisli: obogatiti šolske programe z dodatno pedagoško interdisciplinirano izkušnjo. K tej misli lahko dodamo še eno: preko mladinskega raziskovalnega tabora mladi spoznavajo širše območje pro-

stora, v katerem živijo, študirajo in delajo. Gre za spoznavanje preko konkretnega dela na terenu, ob upoštevanju že zbranih podatkov.

Letošnjega tabora se je udeležilo 16 mladih s povprečno starostjo 17-18 let, ki so skoraj dva tedna raziskovali problematiko na področju občine Sovodnje ob Soči. Delo je potekalo v petih raziskovalnih skupinah: arheološki, etnološki, geografski, naravoslovni in sociološki pod vodstvom strokovnjakov in raziskovalcev z obeh strani državne meje med Italijo in Jugoslavijo.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Sledovi Drage« dnevniški zapisi ob 20-letnici Drage

V lepi platnici — delo slikarja Edija Žerjale — se nam predstavlja knjiga »Sledovi DRAGE«, ki jo je pred nekaj dnevi izdala tržaška revija Mladika, uredil pa Marij Maver, v počastitev 20-letnice DRAGE, ki je letos praznovala ta jubilej.

»Sledovi DRAGE« objavljajo izbor iz dnevnikov Vinka Beličiča, Vinka Ošlaka, Borisa Pahorja in Alojza Rebule. Kot pravi uvodna beseda »Ta drobna knjiga osebnih pričevanj iz DRAGE bo morda DRAGO razložila bolje in globlje kot še tako učena naročena študija kake ugledne znanstvene ustanove. Knjiga govori neposredno o DRAGI iz ust njenih udeležencev.«

Pred nami je torej knjiga, ki lahko vzbuja pričakovanje in zanimanje, saj so to dnevniki ljudi, ki nekaj pomenijo v slovenskem kulturnem prostoru. Dnevniki so razdeljeni po kronološki sledici prirejanj DRAG od leta 1966 v Dragi pri Bazovici do lanske, devetnajste in že devete na Opčinah.

V dosedanjih srečanjih na teh študijskih dnevih je nastopilo 92 predavateljev. Vseh nastopov, kot poročajo številčni podatki uvoda, pa je bilo 120. Dovolj priložnosti torej, da so Beličič, Ošlak, Pahor in Rebula v svoje dnevnike lahko zapisali marsikaj zanimivega, a predvsem svoje misli, gledanja in občutke. Beličič in Rebula spremljata s svojimi zapisi vse izvedbe DRAGE. Boris Pahor objavlja deset dnevnikiških zapisov. Dnevnik Vinka Ošlaka pa spremlja DRAGO od leta 1978 dalje.

Pred dnevniki »Sledovi DRAGE« za vsako leto posebej objavljajo spored predavanj in seznam predavateljev. Knjiga je tudi opremljena z zanimivim arhivskim fotografskim gradivom, ki daje publikaciji še nadaljno vrednost.

Toda pojdemo k dnevnikom. Kot je logično so ti-le dnevniki izraz njihovih piscev. Zato so le posredno kronološki pričevalci dosedanjih priredb študijskih dnevov. Vloga, tehtnost, kulturno poslanstvo, narodna vloga, svobodoljubje in pluralizem DRAGE so nam znani iz doslej o-

pravljenege dela. Da misel povemo s stavkom iz dnevnika Borisa Pahorja: »Če damo na mizo letnike Drage, Zaliva in prvega Mosta, mirne duše lahko rečemo, da je tukajšnja neodvisna kulturna srenja dostojno povedala slovenskemu človeku, kar je zgodovina od nje pričakovala.« Zato ne gre, da bi govorili o pomenu nečesa, kar govori že samo po sebi.

Pred nami so dnevniki in kot take jih tudi beremo. Kaj naj rečemo drugega, kot da so vestne slike piscev: Beličiča, Ošlaka, Pahorja in Rebule. Iz vsakega stavka, ki ga preberemo, dajejo dnevniki predvsem verno in iskreno podobo avtorjev. To so štirje teksti v katerih pisci razglašajo svoje značaje, svojo dušo. Ne gre namreč

toliko za to, kaj povejo, ampak kako, oz. kaj je pritegnilo njihovo pozornost. Kako povezujejo srečanja, predavatelje, obiskovalce, organizatorje in obdelane teme. Te strani so dokaz, da je dnevnik zelo osebna stvar, mogoče tudi preveč osebna stvar. (Pri tem pa ne gre samo za intimo pisca, ampak tudi bralcev.)

Nihče ne dvomi, da je pisanje dnevnika lahko koristna duhovna in introspeksijska vaja, ne glede na to, da je dnevnik lahko hram človeškega spomina. Prav tako pa drži, da je objava vsake knjige, kaj šele dnevnika, dogodek, ki radovednemu bralcu lahko marsikaj pove o avtorjih.

»Sledove DRAGE« torej res beremo kot originalno kroniko devetnajstih dosedanjih DRAG, obenem, in mogoče predvsem, kot ogledalo piscev teh zapisov. Ogledalo značajev, zanimanj, ranljivosti in radosti, z eno besedo — osebnosti Beličiča, Ošlaka, Pahorja in Rebule. Knjiga nas — radovedne stezosledce — vodi s pomočjo teh »sledov« ne toliko k pomenu DRAGE, kot bolj k tem, ki so te sledove pustili na njenih straneh.

Osebnost bi recimo bili tudi radovedni, kaj bi rajni prof. Peterlin zapisal o DRAGI, njenih predavateljih in obiskovalcih.

M. T.

20 let Rožančeve igre Topla greda

Pred dvajsetimi leti, natančneje 2. junija 1964, je ljubljansko Delo sporočilo: »V nedeljo zvečer je bila v Viteški dvorani v Križankah premiera 'Tople grede' Marjana Rožanca, ki jo je pripravil Oder 57. Zaradi protesta precejšnjega dela prisotnih gledalcev predstava ni bila odigrana do konca, ker po njihovem mnenju potvarja in neresnično prikazuje življenje na vasi ter globoko žali čustva borcev NOB.«

Taka je bila uradna interpretacija nasilne prekinitve družbeno-kritične igre pred dvajsetimi leti, igre, ki je obravnavala aktualne probleme tedanje slovenske družbe, zlasti brezizhodnost forsiranega stopnjevanja nasprotij med kmeti, delavci in inteligenco, ki ga je narekovala politična birokracija.

Mladina, glasilo Zveze socialistične mladine Slovenije, je poskusilo v svoji poletni izdaji razkriti ozadje nasilne prekinitve predstave, ki je kasneje pripeljala tudi do uradne prepovedi igranja Rožančeve Tople grede. Časnikar Mladine uvodoma naglašja, da jih je predvsem zanima-

lo, kdo so bili ljudje, ki jih je igra tako zrevoltirala, kaj so o tem vedeli takrat in kaj o zadevi mislijo danes.

Delavec, ki je pred dvajsetimi leti sodeloval v nasilni prekinitvi predstave, je časnikarju Mladine povedal, da je njegov tedanji direktor Jaka Perovšek zahteval, naj se zberejo po štirje močni fantje iz vsakega obrata njihovega kmetijskega kombinata, ker da bodo šli v Ljubljano. Sprva delavci sploh niso vedeli, za kaj gre. Spetoma so se ustavili v gostilni v Mostah pri Ljubljani, kjer so jim razložili, da morajo na direktorjev klic »Rožanc naj molze krave« preprečiti nadaljnje igranje Tople grede. Po mnenju tega delavca, njegovega imena Mladina ne navaja, si direktor njihovega kmetijskega kombinata ne bi mogel privoščiti, da bi razbil igro, če ne bi imel namiga z vrha. Delavec je tudi povedal, da se delavci, udeleženci provokacije, kasneje niso nikdar več pogovarjali o tem dogodku.

Jaka Perovšek, tedanji direktor v provokaciji vpletenega kmetijskega kombinata, je časnikarju dejal, da je bila zadeva demokratično organizirana, brez namiga z vrha.

Na dvajsetletnico Rožančeve Tople grede je opomnil tudi dr. Taras Kermavner, plodoviti slovenski literarni kritik, in v Novi reviji objavil zapis z naslovom »Resnica izpod tople grede.« Dr. Kermavner meni, da gre v Topli gredi za prikaz revolucije, ki jo izvajajo lumpenbirokrati. Osnovna dramatikova teza naj bi bila, da služi revolucija in z njo povezan razredni boj utrjevanju neljudske oblasti, ki zaradi nesposobnosti vodi družbo v polom. Glavni lik Rožančeve drame — Stari — večkrat prizna, da se na gospodarstvo ne spozna in da ga to območje sploh ne zanima, a se kljub temu ne odpove njegovemu urejanju. Stari družbo razbija, ščuva h konfliktom in ne dopušča sožitja kmetov, delavcev in inteligence. Ne uvidi, da so on sam in njegovi z njim privatizirali razredni boj, da so oblast vzeli enemu sloju in jo dali drugemu sloju, to je sebi, politični birokraciji. Absurdnost se v drami stopnjuje do vrhunca: delavci postanejo razredni sovražniki, ker zahtevajo konec birokratske tiranije, za socialiste pa so kvalificirani politbirokrati, ki da so resnica in koncentrat proletaria-

Ob 20-letnici smrti A. Schweitzerja

Obletnice velikih mož so navadno priložnost, da se spomnimo in nekoliko razmislimo o njihovem delu, izbirah, življenju, o tem, kaj predstavljajo za človeštvo.

Prejšnji teden, 4. septembra, se je svetovna javnost spomnila 20-letnice smrti teologa, glasbenika, zdravnika in velikega človekoljuba Alberta Schweitzerja, ki je umrl v Gabonu, afriški državi, v kateri je leta 1913 ustanovil bolnišnico za gobavce. S svojim delom in odločitvijo, da radikalno pretrže s svojo preteklostjo, je postal simbol aktivnega človekoljubja. Albert Schweitzer je bil namreč na začetku stoletja eden najbolj znanih teologov, glasbeni zgodovinar in sam odličen, naravnost edinstveni organist, nedosegljiv interpret Bachovih orgelskih skladb. Po opravljenem študiju na univerzah v Strasburgu, Parizu in Berlinu je tudi sam postal pastor v Strasburgu, kmalu potem pa je postal profesor teologije. S svojo nadarjenostjo se je močno uveljavil v vsej Evropi. Bil je slaven ne samo kot organist, ampak tudi kot teolog. Še posebej se je

uveljavil s temeljnimi študijami o končnih stvareh. Bil je velik poznavalec sv. Pavla.

In vendar sredi živahnega ustvarjalnega življenja, ko je bil že močno uveljavljen in znan, se je Albert Schweitzer odločil za drugačno pot. Posvetil se je študiju medicine, doktoriral je leta 1911 in že naslednje leto je s svojo ženo odpotoval v Afriko, kjer je sredi pragozda, ob reki Ogoué ustanovil bolnišnico za gobavce.

V tej enkratni ustanovi, ki nikakor ni bila podobna modernim bolnišnicam, je Albert Schweitzer delal nepretrgoma do svoje smrti. Le krajše obdobje od leta 1917 do 1923 je moral v Francijo, ker je bil nemški državljani. Ko je umrl v svojem devetdesetem letu starosti, je bila ta bolnišnica v Lambareneju pravi simbol pomoči gobavcem in vsej Afriki. To ni bila tradicionalna, zahodno pojmovana ustanova. Prej je bila navadna črnska vas. Zato so posebno v zadnjih desetletjih njegovega življenja, in še posebej po podelitvi Nobelove nagrade za mir leta

nadaljevanje na 7. strani ■

nadaljevanje na 8. strani ■

KARDINAL GLEMP POJDE V ZDA

Poljski primas, kardinal Glemp, bo od 17. do 24. septembra na obisku v Združenih državah. Odšel bo zlasti v Philadelphio, Detroit in Washington. Obiskal bo poljske izseljence ter ni izključeno, da se bo sestel tudi s predsednikom Reaganom.

Kardinal Glemp bi moral obiskati Združene države že leta 1982, a je obisk odložil zaradi resnega položaja na Poljskem, kjer je vojaški režim proglasil obsedno stanje.

ŽENEVSKA POGAJANJA ZDA-SZ

Po poročilih ameriškega tiska iz vzhodnih diplomatskih krogov bo sovjetski vodja Gorbačov ponudil ameriškem predsedniku Reaganu na novembrskem sestanku v Ženevi zmanjšanje števila sovjetskih raket na srednji in dolgi doomet ter strateških bombnikov do 40 odstotkov v petih letih, če bi se Združene države odpovedale svoji vesoljski obrambi, ki temelji na posebnih izstrelkih za uničevanje sovjetskih medkontinentalnih raket.

Sovjeti baje tudi zagotavljajo, da bodo v primeru ameriškega pristanka na njihove predloge bolje upoštevali zahodne zahteve za spoštovanje človeških pravic v Vzhodni Evropi.

V Washingtonu k temu niso objavili nobenega uradnega komentarja. Kljub temu pa dajejo ameriški izvedenci razumeti, da gre za majhen korak naprej pri sovjetskih predlogih za svetovno atomsko razorožitev.

Janez Pavel II. v Liechtensteinu

Papež Janez Pavel II. je v nedeljo, 8. t.m., opravil svoj 28 obisk na tujem od svojega imenovanja. Bil je v kneževini Liechtenstein, kjer je daroval mašo pred 30 tisoč glavo množico in kjer je v pridigi ter v kasnejšem nagovoru ob Angelovem češčenju z močnimi poudarki pozval vernike, zlasti še zakonce, naj pogumno branijo vrednote krščanskega zakona in življenja. Zakonce je opozoril na njih moralne in družbene dolžnosti. Verniki so trikrat prekinili s ploskanjem papežev govor: prvič, ko je povabil zakonce, naj bodo vedno pripravljeno podati si roko v spravo, drugič, ko je pozval družine, naj odstranijo nepristno zadržanost pred skupno molitvijo, in tretjič, ko je z odločnim glasom poudaril, da se Cerkev ne bo nikoli utrudila opozarjati na načela, ki obsojajo skupno življenje zunaj zakona, zakonsko nezvestobo, naraščanje razporeke in širjenje splava.

**20 LET ROŽANČEVE IGRE
TOPLA GREDA**

■ nadaljevanje s 6. strani

ta. Ironičen, a realen paradoks, ugotavlja dr. Kermavner v svoji oceni Tople grede.

Letos, ob dvajsetletnici prekinitve Rožančeve Tople grede, sta gledališče Glej in Cankarjev dom v Ljubljani skušala dobiti dovoljenje za uprizoritev Tople grede, a jima to, kljub dvajsetim minulim letom, ni uspelo.

Papež je govoril tudi o rušilnih ideologijah, ki se hvalijo s svojo modernostjo in hočejo zastrupiti moralni red, češ mnogi kristjani se sramujejo pokazati svoje prepričanje in svojo zvestobo v ta temeljna moralna načela, kar pa ne more prinese nobenega blagoslova ne za posameznika ne za družbo. Papež je zato pozval krščanske družine, naj pogumno branijo svojo vlogo v sodobnem svetu, ker je človeštvo v tej zgodovinski uri potrebno pristnega pričevanja vere.

—o—

VESTI IZ SLOVENIJE

■ nadaljevanje s 5. strani

odgovornega urednika Ognjišča Franca Boleta, urednika Ognjišča Silvestra Čuka in koprškega župnika dr. Bojana Ravbarja. Pri teh odlikovanjih gre najprej za osebno priznanje tem uglednim duhovnikom koprške škofije, še bolj pa suveda njihovega izvirnemu prispevku v dušnopastirskih prizadevanjih na Slovenskem v duhu pokoncilске obnove. Odlikovancem iskreno čestita tudi naše uredništvo.

—□—

V Kulturnem domu v Trstu je v sredo bila uradna otvoritev 21. seminarja za slovenske šolnike na Tržaškem. Pred svečanostjo otvoritve je etnolog dr. Milko Matičetov govoril o svojih raziskavah ljudskega izročila med Slovenci v Italiji.

Zraven tega je kot pristen Francoz odkritosrčen prijatelj Jugoslavije. V tolažbo njemu pa tudi upraviteljem župnije naj bo to, da niso edini, ki morajo kaj trpeti zaradi Medjugorja. Koliko žrtev morajo prenesti že navadni romarji; vsi pionirji v prebujanju pozornosti do Medjugorja pa morajo pogoltniti marsikako grenko kapljo, neredkokrat celo v samem Medjugorju. Med tisoči obiskovalcev namreč bolj raste kot upada število eksaltiranih zanesenjakov, radovednežev, špekulantov, vohunov, provokatorjev, žeparjev, neuravnovešenec, avanturistov, malikovavcev, praznovrcev, nadležnežev itd. Ne cenim jih več na en promile kot sem zapisal nekje v decembru, ampak na en cel procent ali — vseh teh kategorij skupaj — celo na dva odstotka. Tudi med pobožnimi in visoko gorečimi srečaš tam take, ki v žeji in molitvi spokorno poromajo najprej na strmi Križevac in oznanjajo, da ni mogoče ničesar »črtati« iz križevega pota, toda po povratku s Križevca gladko »črtajo« iz svoje askeze — krščansko ljubezen in ponižnost.

Vse te in take drobne nevšečnosti in veliki zapletljaji in zdaj še velika polemika na ravni učeče Cerkve kažejo, da se v medjugorsko nebeško epopejo bohotno zajedajo tudi trnje, ljuljka, pelin, osat.

Vzporedno z zanimanjem za Medjugorje sem prebral zelo dobro dokumentirane knjige o prikazanjih v Garabandalu v Španiji (nekje v petdesetih letih) in o kraji Ghiaie di Bonate pri Bergamu (spomladi 1944). V obeh krajih so cerkvene komisije napravile tako, kakor če pride slon v trgovino porcelana. O Ghiaiah imam celo kako drobno zrnice lastne izkušnje. Tam sem bil skupaj z rajnkima duhovnikoma

Mazoro in Horvatom, z Anico Kraljevo in profesorjem Lenčkom ter še z nekaterimi Goričani dne 13. julija 1944 med množico dvestotisoč ljudi kljub vsem prometnim težavam, bombardiranju, kljub Nemcem in fašistom. Imel sem priliko celo govoriti s takratnim škofom Bernareggijem in vem marsikaj. Končno ne morem ne omenjati dogodkov v mojem rojstnem kraju Rihemberku leta 1934. Nisem bil prisoten, ker se takrat nisem smel prikazati domov, ampak sem prejemal poročila v Ljubljano in tudi nekaj objavljaj v Ponedeljskem Slovencu, pozneje, po »pomiloščenju« in povratku, sem zvedel seveda še več o nerazložljivih pojavih na rihemberškem oltarju in o postopku cerkvene komisije. Delovala je tako, da sem se že takrat kot študent teologije moral zgražati nad postopkom.

Žal cerkvena zakonodaja prepušča razsojanje nerazložljivih pojavov izključno le posameznim krajevnim škofom. Škof se običajno ne utegne podrobno poglobiti v izjemne pojave in poveri preiskovanje primernim, strokovno usposobljenim duhovnikom in je zanj najbolj udobno zanesti se nanje ter podpisati rajši negativno kot pozitivno mnenje, pa je mir — in vsi odgovorni za čistost verskega nauka se oddahnejo, da so se iznebili nadležne skrbi in da so čredo obvarovali pred nevarnostjo kake deviacije.

Ob teh spominih in razmišljanjih se mi je posvetilo, da tista dogma o papeževi nezmotljivosti, ki se mi je od mladosti zdela trpka in težko sprejemljiva za modernega človeka, vsebuje implicite za trenutke konflikta vesti ali dvomov neko zlato, tolažilno jasnost: ko dogma precizno opredeljuje in omejuje nezmotljivost na rimskega škofa in na določene pogoje (»ko govori ex cathe-

dra — po tehtni in strokovni presoji in posvetu s strokovnjaki in z namenom uradno in obvezujoče tolmačiti božjo besedo...«), tedaj nam pokornim ovcam tudi jasno razloži, da posamezni škof ali tudi skupina škofov ne uživajo te karizme, ki se imenuje nezmotljivost. Če kak škof prepove romati na primer v San Damiano ali v Medjugorje ali v Rihemberk, je to disciplinska zadeva, ki jo bom, če sem pravi kristjan, spoštoval in ubogal, ubogal tudi z grenkobo v srcu. Če pa mi škof prepove verovati v nadnaravnost medjugorskih pojavov, je to doktrinarna zadeva in v njej škofu ni zajamčena nezmotnost in meni ostane svoboda, da verujem ali pa ne; še več: smem tudi — neuradno in ne s prižnice, ampak le zasebno — pripovedovati drugim, da jaz verujem ali ne verujem. Tretja možnost pa je, da škof razsodi, ali je domnevni pojav tako imenovanih privatnih razodetij, kot so npr. prikazanja resnična ali ne. Tu gre pa za čisto preprosto vprašanje dejstva — quaestio facti — ki se obravnava po pravilu: Tantum valet quantum probat (toliko velja, kolikor dokažeš). In zopet ostane vsem ovcam svoboda, da verujejo ali pa ne. Škof Bernareggi je meni dne 14. ali 15. julija 1944 vpričo svojega pooblaščenca za prikazovanja v Ghiaiah dejal, da je nadnaravnost pojavov na Ghiaiah »ormai« dejstvo. Čez leto dni je pod pritiskom komisije dveh strokovnjakov podpisal dekret, da stvari še niso dokazane in naj ljudje ne romajo v Ghiaie. Čez štiri leta je zaostрил negativno oceno. Njegov naslednik je prepovedal obiskovanje tistega kraja, sedanji škof vzdihuje: »Da bi se le pojavil vsaj kak majhen znak, pa bi spet odprl proces za priznanje...«

(Dalje)